

"על כן יאמר בספר מלחמות ה'"

מסע של שנות דור אחורנית, אל שדות המלחמה בין בני ישראל לבין הפלשתים, בנסיון להתחקות אחר ערכת כלי הזין של דוד המלך עליו השלום.

הכתוב. אחת היא לו, עליו בוטח הוא ועליו משליך יתרו – "כי לא בחרב ובחנית יהושע ה' / כי לה' המלחמה".

ברבות הימים נמשח דוד למלך על ישראל, ורוב ימיו היו עמוסי תלאות ושבעי מלחמות. הקב"ה הועיד עבורו לעמוד רבות נוכח אויבים מכל עבר, עד שברצותו לבנות את בית המקדש, נתן הקב"ה דברו ביד הנביא לאמר (דברי הימים א כב, ח): "דָם לָרֵב שִׁפְכָה וּמִלְחָמוֹת גְּדוֹלוֹת עָשִׂיתָ, לֹא תִבְנֶה בֵּית לַשֵּׁמִי". ובאמירת פרקי התהלים שתיקן דוד מלך ישראל – נפגשים שוב ושוב עם אותן תחינות יהוד ששאגות המלחמה שורקות מאחוריהן וההיאחזות השגיבה במגן האמונה התמימה משוחה על

מילותיהן. את המגן שלו הוא מציב ב'אֵלֵי צוּרֵי אֲחִסָּה בּוֹ מִגְנִי וְשָׁרֵי מִשְׁנֵבִי', ובתור נוסח כלי המלחמה הוא מועיד 'הַחֶזֶק מִגֶּן וְצִנָּה וְקוֹמָה בְּעֶזְרָתִי'. על אותן מלחמות, הננו כבר מוצאים במקורות קדמוניי שדור אכן הצטייד במגן של ממש. ואולם לא היו המה שכבות ברזל

ואחר שהוא נותר ללא בגדי-הקרב וחשוף לחיצי האויב: "וַיִּשָּׂא מִקְלָו בְּיָדוֹ וַיַּחַדֵּר לוֹ חֲמִשָּׁה חֲלָקִי אֶבְנִים מִן הַנֶּחֱל, וַיַּגֵּשׁ אֶל הַפְּלִשְׁתִּי". בקלי הרעים אָשָׁר לוֹ וּבִיקָקוֹט וְקִלְעוֹ בְּיָדוֹ, וַיַּגֵּשׁ אֶל הַפְּלִשְׁתִּי". הענק הפלשתי נמלא רשף בוז למראה הנער הסהור שלפניו. "וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל דָּוִד הַקָּלָב אֲנֹכִי כִּי אַתָּה בָּא אֵלַי בְּמִקְלוֹתִי?" ודוד, כולו אמונת-תוֹם ודבקות-אמת בבוראו, אינו נרתע. "וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל הַפְּלִשְׁתִּי: אַתָּה בָּא אֵלַי בְּחָרֶב וּבַחֲנִית וּבִקְלִידוֹ, וְאֲנֹכִי בָּא אֵלַיִךְ בְּשֵׁם ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי מִעֲרֹכֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר

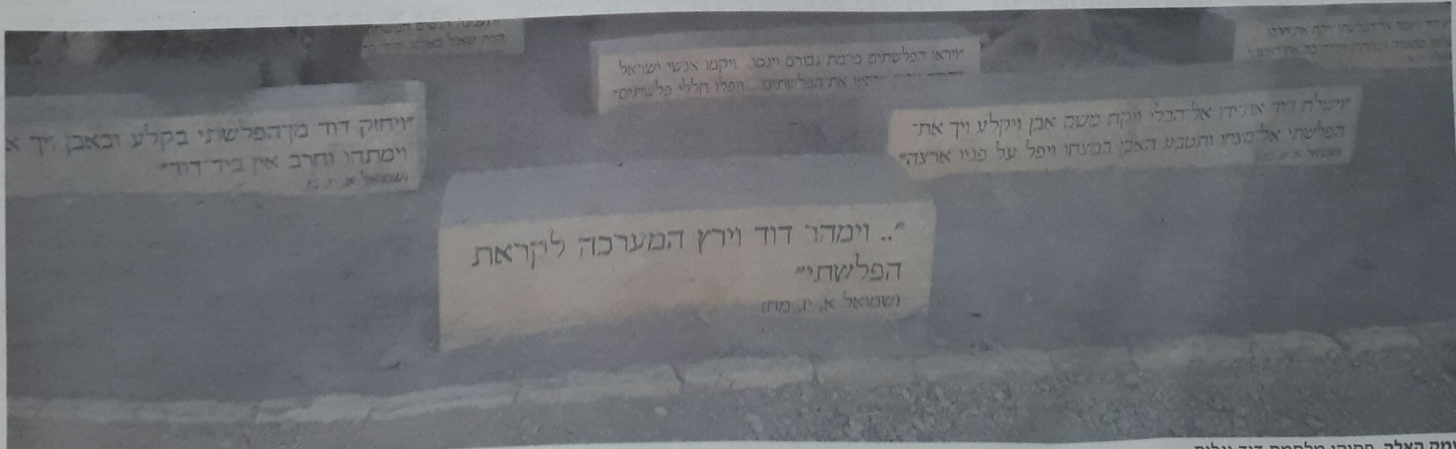
מדוונותיה המוריקים של עמק האלה, דרומית מעט לבית-שמש של ימינו, ב' אלפים תתפ"ב. צחצוחי החרבות נדמו לרגע, שאגות הפרא שקטו במעט, והלמות הסוסים התחלפו בעמידה אילמת. מבין הגדודים המזוינים מגיח הר-אדם, מפלצת-אימים, כ-6 מטר גובהו, כ-60 ק"ג משקל שריונו, ומעל 7.5 ק"ג משקל הלהב של כידונו. גלית שמו.

רברבנות זחוחה על תווי פניו האימתניים, וארס מסואב נוטף ממיתרי גרונו השרירתיים: "אֲנִי חֲרַפְתִּי אֶת מַעֲרָכוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה". כך ארבעים יום. ביום ה-40, זימן הקב"ה את דוד בן ישי להגיע לשדה המערכה. "אֵל יִפֹּל לִבְ אָדָם עָלָיו", קובע דוד לשמע דברי הבלע. "עֲבָדְךָ יִלֵּךְ וְיִלָּחֶם עִם הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה", אומר הוא לשאול המלך, מצביא המערכה.

וכה מתואר בנביא (שמואל-א, פרק יז): "וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל דָּוִד לֵךְ וְהָיָה עִמָּךְ. וַיִּלְבֹּשׁ שְׂאוּל אֶת דָּוִד מְדִי וַיָּתֶן קוֹבֶעַ נְחֹשֶׁת עַל רֹאשׁוֹ וַיִּלְבֹּשׁ אֹתוֹ שְׂרָיוֹ, וַיַּחַדֵּר דָּוִד אֶת חֲרָבוֹ מֵעַל לְמַדְי וַיֹּאֲלֵ לְלָקֶת כִּי לֹא נֹסֶה, וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל שְׂאוּל לֹא אוֹכֵל לְלָקֶת בְּאֵלָה כִּי לֹא נְסִיתִי, וַיִּסָּרֵם דָּוִד מְעַלְיוֹ".

"...האם שמות המנורה היו רק חקוקים או מצוירים על גבי מגן סטנדרטי והם שהעניקו לו את כוחו הסגולי, ואז יתכן שהמגן עצמו היה בן 6 קצוות, או שמא כוונת הקדמונים לומר שאף המגן עצמו היה מעוצב וחתוך בצורה המנורה, בשונה מכל הגיון של כלי מלחמתי?..."

חֲרַפְתָּ. וההמשך ידוע. ב-3 קליעות הוכרע בריון הענקים וכרע שדוד על שריוניו וסוללת-מגניו. גברתן אלים משורייני מכל עבר, מול דוד הניצב בידיים חשופות מכלי-קרב, נטול כל אפוד מגן גשמי ומעורטל מקשקשי שריון כל-שהם. "וַחֲרָב אֵין בְּיַד דָּוִד", מדגיש

עמק האלה. פסוקי מלחמת דוד וגלית

המגן של דוד - האם דוד המלך נלחם בידים חשופות, נטול שריון וסוללות מגן? מגן דוד - תחקיר נרחב על צורת הכוכב בעל שש הקצוות שזכה לכינוי 'מגן דוד'. מה טיבו?

עמק האלה | צילום: גרשון אלינסון פלאש 90

המזמור כתוב ומצויר וחוקק במגנו בטס של זהב כצורת מנורה. משמע שהיה טס של זהב על גבי המגן, שהוא היה בצורת מנורה

'חותם שלמה' - מיהו ומהו?

כפי שהוזכר בגוף המאמר, בכתבי האר"י הקדוש ותלמידיו רווח יותר הכינוי 'חותם שלמה' לצורת המשולשים. כיום, יש המכנים כך צורה שונה מעט של כוכב בעל חמש זוויות, המשוורטט בקו רציף של משולש הנוטה פנימה ונמתח שוב מעלה ומטה. הצורה משומשת רבות אצל המוסלמים, ולגודל הפלא, אף הם מכנים אותו 'ח'אט סולימאן' (-חותם שלמה)...

בעיון במקורות, מצאנו אוכור מעניין בספר הנודע 'פחד יצחק' להחכם רבי יצחק לאמפרונטי, בו הוא יוצא חוצץ על "אותם אנשים הרושמים על בשרם קשר של שלמה". והנה, ב'בית הבחירה' להמאירי, במסכת סנהדרין (סח), בתוך קטע ארוך אודות עובדי הכוכבים והמזלות, מסביר הוא את המשנה במסכת שבת (סח). "יוצאין בסלע שעל גבי הצינית", ובגמרא דנו 'אי משום צורתא', וכותב כדברים האלו: "מה שאמרו כן שנראה שהיו מרפאין בצורה, לא נאמר על צורת כוכב ומזל, אלא כדברים המוונים שאין בהם חשש שיבוא האדם לטעות בהם, כגון אלו שעושים הצורה השלושית על חי הבלוט, וכיוצא באלו ההבלים".

מה היא אותה 'צורה שלומית'? האם מדובר בצורת 'חותם שלמה' שהיו נוהגים לרשום על הגוף, וכפי שכותב רבי יצחק לאמפרונטי?

ובכל אופן, האם לצורה זו יש כן קשר עם שלמה המלך עליו השלום?
אין לנו תשובה סדורה בנידון, אך נציין לדבר פלא שמביא בקובץ 'בית ועד לחכמים' (גליון ח עמוד שנ) בשמועה עלומת-שם, שיש המייחסים צורה זו לאותו חותם טמיר ופלאי ששיגר שלמה בשליחותו הנודעת ללכוד את אשמדאי לשם איתור השמיר, ככל הנאמר בסוגיא הערוכה במסכת גיטין (סח) - "שדריה לבניהו בן יהודע, יהב ליה שושילתא דחקיק עלה שם ועזקתא דחקיק עלה שם (- חותם שחקוק עליו שם)!" והנחטר נותר רב על הגלוי.

גילוי זה, זכה להתבאר בטעמים הרבה בספרי חכמי הדורות. רבי אברהם בני של הגאון מוילנא מסביר (בספרו 'באר אברהם') על תהלים, בתחילת מזמור (זו) שהפך בנוי מ'7 פסוקים, נגד 7 כוכבי הלכת המסובבים במזלות, שהגויים מייחסים להם את כל גהנת העולם ע"ל. דוד המלך יצא במלחמותיו נגדם בהודיעו גלויות את המסר ההפוך: גם 7 המזלות אינם נובעים כי אם מהש"ת, והוא השליט על הכל.
גם הרמ"ק בעל 'בני יששכר' מאריך בכמה מקומות בספריו לבאר את הימצאות צורת המנורה על המגן על פי תורת הסוד, ובספרו 'אגרא דפרקא' (אות קעו) מוסיף ש"תתבונן מעתה אשר מקובל בידיו לומר מזמור ס"ז 'אלקים יחננו' בצורת המנורה דייקא".

שיטה א:

צורת החיתוך של המגן - כצורת המנורה

ומכאן - לשאלה המתבקשת:
המונח 'מגן דוד' מוכר לכולנו כצורה גיאומטרית של 2 משולשים זה על גבי זה, האחד חודר מעלה ורעהו עם החוד כלפי מטה, מה שיוצר מבנה של 6 קצוות ובו 6 משולשים. האם השם הרווח שדבק בצורה זו כ'מגן דוד', בא לייצג אכן את מגנו של דוד המלך עליו השלום בכבודו ובעצמו?
ואם אכן כן, האם כל המקורות הקדמונים שהובאו עד הנה אודות הכיתוב שעל גבי המגן - מנוגדים לכך? כלומר, האם שמות המנורה היו רק חקוקים או מצוירים על גבי מגן סטנדרטי והם שהעניקו לו את כוחו הסגולי, ואז יתכן שהמגן עצמו היה בן 6 קצוות, או שמא כוונת הקדמונים לומר שאף המגן עצמו היה מעוצב וחתוך בצורה המנורה, בשונה מכל הגיון של כלי מלחמה?

ורובד נוסף: אם אכן כנים הדברים, משמע שצורה זו היתה ייחודית גם היא לדוד עצמו. כי אילו היתה זו צורתה השגרתית של המגן בזמנם - מה טעם הדובק הכינוי למגנו של דוד דייקא?! וכיון שכך, האם גם בזה יש עומק בטעם העניין?
לכאורה, אם ניצמד ללשונות הקדמונים שצוטטו לעיל, יש פנים לכאן ולכאן. מהרמ"א הבאנו ש"המנורה היתה מצוירת במגן דוד", ואילו מהמהרש"ל ציטטנו ש"היה דוד המלך נושא זה

כבד המצטיירים בדמיונו כעצמים המסורתיים של שדה-הקרב הארכאי, אלא מסתבר שהיה זה מגן מסוג אחר בעליל, שמימי נועלה לאין ערוך מהשגתו.

בספר 'צורר המור' להמקובל האלקי רבי אברהם סבע, כבר מדייק בלשון הפסוק 'מגני וקרן ישיעי משנבני' שדוד מתייחס למגן ייחודי וסגולי המיוחד לו עצמו בתור 'מגני'. אין זה מגן סתמי המצוי בידו כל לוחם, אלא מגן ייעודי שרק דוד משתמש בו.

הבה נשוטט בין השיטין בספרי רבותינו וננסה לדלות כפי מיסת ידינו פיסות מידע על ערכת כלי הזין של דוד מלכא משיחא.

ובכן, מקור קדמון ונורא מגלה לראשונה על סודו של המגן. המדובר בספר 'שבעים שמות של מטטרו', ספר קדוש המיוחס לרבי ישמעאל כהן גדול בעצמו, וכולו מלא מזן אל זן בשמות הקודש ורזי דרזין. בין הדברים מאריך הספר אודות שם קדוש, ומציין "דוד המלך עליו השלום היה לו מגן של זהב, והיה חקוק עליו שם ע"ב, ושם זה (- אודותיו מדובר שם לעיל) חקוק תחתיו".

הרי לפנינו מקור שגיב על שמיותו של אותו מגן, ואם כי יש המפקפקים בייחוס הספר לרבי ישמעאל ויש הטוענים ששורבבו בו דברים ממקורות מאוחרים יותר, אולם פרט זה מצוטט בכמה ספרים מהימנים מגדולי הדורות, כמו 'קהלת יעקב' לתלמיד ה'חזון מלובלין', כך שהדברים מיוסדים על אדני אמת וכלל נקוט בדינו שאין בודקין מן המזבח ולמעלה.

אזכור נוסף ממקור סתור בדור קדום יותר, הוא בספר 'אם לבניה' של המקובל רבי משה זכות, הידוע בכינויו 'הרמ"ז'. גם הוא מביא שמות קודש - ביניהם שורה ארוכה של שמות נוספים שטרם הוזכרו בספר הקודם - ומציין שהיו חקוקים על מגנו של דוד המלך. ולא זו בלבד, אלא שאחד מגדולי תלמידיו, המקובל רבי שלמה ורקקה בעל 'כוונות שלמה', מוסיף על דבריו שמות נוספים בכתבו שכל אלו היו חקוקים על המגן הקדוש, ומטעים שכולם נובעים ממדת המלכות - מדתו של דוד.

התוודענו אפוא תחילה לעצם ייחודיותו של המגן, המחודד את הידיעה הפשוטה כי אף אם יצא דוד לשדה הקרב כשהוא מצויד במגן, הרי לא על חוצץ פלדה השליך ידיו - "כי לא כקרב ופחית' וה'שעי' ה', כי לה' המלחמה". כל עיקרו של המגן לא היה כי אם שמות של קדושה, בבחינת 'אלה קרב' ו'אלה בסוסים ו'אנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר'.

צורת המנורה בכלי המלחמה

גילוי מופלא על רובד נוסף במגנו של דוד נתגלה בראשית ימי האחרונים, ושני נביאים נתבאו בו כסגנון אחד. הדבר יצא הן מפי רבינו הרמ"א והן מפי עמיתו רבינו המהרש"ל.
הרמ"א כותב זאת בספרו 'תורת העולה' (ח"א פ"כ), ומצטטת קבלה בידיו: "מקובל שהמנורה היתה מצוירת במגן דוד". הרמ"א אף מנמק את שורש הדבר: "להיות כי זכות התורה ואמונות האמיתיות עם עיקרי הדת היו עומדים לדוד במלחמותיו, ולכן היתה המנורה למגן ולמחסה אליו".
משמו של המהרש"ל נתבחרו פרטים נוספים, והדבר נמסר על ידי החיד"א בספרו 'מדבר קדמות' (מערכת ד אות כב) המצטט מקונטרס ושמו 'מנורת זהב', אותו הוא מתאר כהעתק מכתב ידי הגאון רבי חיים באכנער בעל 'האור חדש' שהעיד שהעתיק מכתב יד קדשו של רבינו המהרש"ל בעצמו. וכה מופיע שם: "דוד המלך עליו השלום, הראתו הקב"ה ברוח הקודש מזמור 'למנוח בנגינות מזמור שיר' כתוב על טס של זהב מופז, עשוי בצורת מנורה, וכן הראה אותו למשה רבינו, והיה דוד המלך נושא זה המזמור כתוב ומצויר וחוקק במגנו בטס של זהב כצורת מנורה כשהיה יוצא למלחמה, והיה מכון סודו והיה נוצח אותם ואויביו נופלים לפניו".

והוצמד למגן.

אך בעינו בספרי האחרונים, נגלה 3 שיטות שונות ביחס לצורת המגן, 3 שיטות המתפצלות לכיוונים מנוגדים בעליל. ראשית, לפנינו עמדה חר'מסמית של הגה"ק בעל 'דרכי תשובה' ממונקאטש זי"ע באשר להבנת דברי הקדמונים המצוטטים לעיל. הוא נוקט בנחרצות שהחיתוך הגיאומטרי של המגן היה כלי-כולו בצורת מגורה, ולא רק כנספח נלווה או חריטה חיצונית. לדעתו, 'מגן דוד' היה צורת המגורה, ולא הצורה הנוכחית שחושבים העולם, כפי שמביא משמו בנו המנחת אלעזר זי"ע (דברי תורה, ח"א סימן צב).

לעת עתה לא מצאנו לו חבר הסובר שחיתוך המגן עצמו היה בצורת מגורה, ולא נפתרש כי אם שצורת המגורה היתה מצוירת או חקוקה על גבי המגן, ואילו לצורת המגן עצמו לא התייחס כל אותם קדמונים כלל. נותר לנו אפוא לדון אם אותה אגדה עממית המייחסת את גיאומטריית המשולשים למגנו של דוד – יש לה סימוכין מוצקים.

שיטה ב:

צורת המגן אינה ידועה, ובודאי שאינה בצורת המשולשים שאינה אלא גויית

ובכן, רבים טובים טוענים בנחרצות שצורת המשולשים אינה מופיעה בשום מקור יהודי מלפני שנות דוד, ואדרבה, היא 'מככבת' לרוב במקורות נוצריים ובמקורות מוסלמיים גם יחד. כך למשל מעל 20 מטבעות עתיקים נושאים סמל זה, אך כולם במדינות דלהלן: טורקיה, פרס, מצרים, מרוקו, לוב ותוניסיה. ועד היום, ה'י' הסיני מתהדר בסמלי המשולשים על גבי מטבעותיו. זאת בעוד שום מטבע יהודי קדום אינו מתאפיין ברמז כלשהו לצורה המדוברת!

גם החפירות הארכיאולוגיות הנרחבות שכבר חשפו גילויים רבים מימות קדם, טרם איתרו ולו פריט יהודי אחד המתהדר עם צורת הכוכב המשושה. לעומת זאת, הממצא הבודד המתעד צורה זו, אינו אלא... תותחון כיום במוזיאון המזרח בברלין. דמויות עבודה זרה רח"ל (מותחן כיום במוזיאון המזרח בברלין). נתונים אלו מצטרפים לפקפוק שהטילו בלארזי כמה מחברים בטהרתו של הצורה המשושה, עד שהביאה אותם למסקנה שאכן אין לכך כל משמעות יהודית. כך, לדוגמה, חרץ בספר 'אוצר המכתבים' לרבה של תלמאסן שבאלג'יריה, הגאון רבי יוסף משאש זצ"ל (ח"ב תשובה תש"ז), וזה לשונו:

"ביקש כבודו להודיעו מענין הציור של מגן דוד אם נמצא לו איזה זכר בש"ס או במדרש. תשובה, לא ראיתי שום זכר לזה לא בש"ס ולא במדרש, וכך הוינא טליא דכירנא שהיו ההמונים קורים לו בשם 'חומת שלמה', והערבים אומרים כי שלהם הוא, וכן נמצא על מטבעות נחושת עתיקים של מלכי ערב של מארוקא (- מרוקו), ולא שמענו שמו 'מגן דוד' רק עד אחר פרסום הציוניות (ראה מסגרת), ועיין באוצר ישראל מה שכתב וסיים – ונראה כי האות של מגן דוד אינו נובע ממקור ישראלי, וכן דעתי נטוה".

שיטה ג:

צורת המגן – הכוכב הידוע בעל 6 הזוויות

ואם נכתנו עד עתה בגישות של מחברים אחדים, נבוא עתה לשיטה השלישית שהיא גם העיקרית, בהיותה נתמכת על ידי גדולי ישראל מובהקים משושי דוד ודודו, שבאו בדברים מפורשים אודות צורת הכוכב המשושה.

ה'מגן דוד' כסמל יהודי? האם תחילתו בכשרות וסופו בפסול?

תור שלהם."

לאחר שהוא נכנס לנידון הרחב אם אכן יש קדושה בצורה זו, וכפי שציטטנו בטוף המאמר, טוען הרבי ממונקאטש שאף לו יהי שיש מקור מהימן לצורה, בכל זאת הוא נפסל משימוש לאור אימוצו על ידי התנועה הציונית. את פסקו זה הוא מבסס על סימוכין חז"ליים: הרי שנית כי הצבת מצבה היתה חביבה לפני המקום בימי האבות, ולויים, כשאומות העולם עשאוהו חוק לעבודתם, נעשתה שנואה לפניו. אם כן, טוען הרבי, "כל שכן זו הצורה שלא מצינו חביבותה בתורה ולא בדברי חז"ל, ושנואה היא עתה בעיני כל ידאי ה' ושרידי בני ישראל לאשר הציונים הכופרים ונסילון ממאיר לאומות ה' ותורתו דוקרים – המה עשאוהו חוק לעבודתם ונפיתם, על כן בודאי אין להשימה על שום דבר שבקדושה".

בהמשך דבריו יוצא המנחת אלעזר בחריפות יתירה ורומז על דמיון בין המגן דוד לדמות הצלב: "בפרט המעמידים צורת המגן דוד בראשי גזות בתי הנזות, ומפני ריחוק גובה עמידתם נראית כעצם שתי וערב של שמונה קצוות, וכידוע כי יש בפסולי עבודתם גם תמונה כזו, על כן בודאי יש להסירה מדינא כשנראה באופן כזה מנובה הבית הנזות".

מנן הגאון רבי משה פיינשטיין: "אין צורך לקרוע"

לעומתו, בשו"ת 'אגרות משה' להגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (אורח ח"ג סימן טו) מופיע מכתב תשובה ששיגר לבית כנסת במקסיקו אודות הופעת סמל המגן דוד בכלי הקודש, והוא אינו רואה שום פגם בכך, מאחר שמשתמשים בו כפי שנהגו דורות על גבי דורות ואין בכך כל כוונה לאות וסמל לתנועה אידאולוגית כלל. וזה דבריו:

"אני רואה בדבר שעשו כן זה מאות בשנים קודם שהיו בת הציונים בעולם כלל ולא היו מינים ומפריים בבתי כנסיות כלל שיהיה בזה חשש איסור, ואף לא משום מעשה לא טוב, ורשאיין להניח על כלי הקדש ואין צורך לקרוע משם. ומה שכתבו גם תיבת 'ציון' – לא מתייחד זה להכת ציונים, ובכל מחלוקת טוב להסיר אותיות אלו, כי צורת המגן דוד שעשו מכבר על כלי הקדש היה בלא תיבת ציון, אבל ענין איסור ליכא בזה כלל. ומה שכתב בספר 'אוצר דברים ומנהגים' שאסור לעשות ציור וכל דמות לאות אמונה, אין לזה שום מקור ולא שום טעם לחלוק בזה על דורות שלפניו שהניחו לעשות זה".

הנוצרים את השתי והערב לסמל את הצד שלהם, ולעומתם הציבו היהודים צורה של מגן דוד לסמל את שלהם. אבני גבול אלו ניצבו שם רבות בשנים, ויש הרואים בהם את השתרשות צורת המגן דוד לסמל יהודי.

אחר כ-100 שנה מאז, כבר מוצאים את המגן דוד 'מככב' בכל פינה חזונית, הן ברקמת הפרוכות וכלי הקודש, והן במבנים היהודיים כבתי כנסיות ואף מצבות.

על כל פנים, התנועה הציונית 'קידשה' את הסמליות כערך ומינה את השימוש במגן דוד, ולדאבון הלב, המוני צעירים ובגירת שחורות נסחפו אחר רעיונות העוועים והצטרפו לשורות התנועה ולשלל גרורותיה. מצב זה, הביא אחדים מצדיקי וגדולי אותו דוד להחרים אף את צורת המגן דוד, בכדי להתבדל ולהתנזר ככל הניתן מכל סממן ציוני ולהעצים בקרב קהילתם את חובת ההתרחקות מכל הלך החשיבה של אותם פורקי עול.

באותם ימים אירע המעשה עם הרה"ק מבאבוב זי"ע בו פתחנו, וכפי שמביא הגה"ק בעל 'מנחת אלעזר' ממונקאטש זי"ע בספרו 'דברי תורה' (מהד"ק אות צב) בזה הלשון: "שמעתי מצדיק וגדול אחד זכרנו לברכה בדורותינו, שהסיר את צורת המגן דוד ממעילי ספרי תורה או פרוכות שהיו כבר מימים קדמונים, ועם כל זה הסירם וקרעם".

אם כי הרבי ממונקאטש אינו מציין מי הוא אותו 'צדיק וגדול', מצאנו מציאה בספר 'ארוי לבנון' להג"ר אלימלך אלעזר ארנברג (ירושלים תשכ"ז), שם מביא את הציטוט מהמונקאטש, ומתעד כדברים האלו: "כוונתי להגה"ק מה"ר ש'מבובוב זי"ע, ואני זכיתי להיות עד ראייה שהסירו את צורת המגן דוד ממעילי ספרי תורה, ולפלא שלא הזכיר את שם רבינו הקדוש זי"ע".

ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש: המגן דוד בזמנינו דינו כבמות

האם אכן יש כאן הוראה למעשה, להתנזר מצורת המגן דוד בגין הסבתו על ידי איימי לסמל ציוני?

ובכן, הגה"ק ממונקאטש עצמו יוצא בחריפות נגד הופעת המגן דוד, וחורץ את דינו בדברים כדברונות. הוא פותח שצורה זו 'יש ענין לענות בו בזמנינו, לאשר שניר בפי העולם לקרוא 'מגן דוד' להצורה הידועה, ואשר עשוה הציאניסטיס' (- כך במקור) הכופרים חוק לעבודתם ותחבולות מזימתם, ולא לטובה כוונתם אך למען תפוש את בני ישראל בלבם, וצורה הנזכרת היא

היה זה לפני כ-120 שנה, בבית מדרשו של הרה"ק רבי שלמה (הראשו) מבאבוב זי"ע.

הרבי הקדוש ניגש אל ארון הקודש, פתח את דלתותיו לרווחה, וחייט בדקדקנות בין ספרי התורה הניצבים סדורים בהדר. בפתע, שלף אולר זעיר, והחל פורס בדבקות את חוטי הרקמה המוזהבים שעל אחד המעילים!

לתדהמת הנוכחים, הוברר עד מהרה כי הרבי תר אחר צורות ה'מגן דוד' המעטרת את מעילי ספרי התורה, ומסיר אותו עד לבלי הכר...

מה הביא את הצדיק הקדוש מבאבוב לנקוט בצעד חמור זה? הרקע למעשה הנחרץ, אינו נעוץ כלל בדיון שבגוף המאמר אודות אמתותו ומקוריותו של ה'מגן דוד'. לא ידוע לנו מה היתה דעת קדשו בנידון זה, ברם בין כך ובין כך, לא זה מה שהניעו לבצע צעד זה. הסיבה אינה כי אם פולקלור חדש שחדר באותם ימים בסערה בתוך שורות יהודי התפוצות, סערה שנשבה מכיוונים בלתי-רצויים בעליל.

היה זה אחר שבשנת תרנ"ח, לפני 120 שנה בדיוק, הוציא מנהיג התנועה הציונית הדר' הרצל בטאון הסדרותי מסעמו, ושמו 'די וועלט'. את שער העיתון עיטר בסמל ה'מגן דוד'. בקרב הנוער הרדוד שנהג אחר רעיונותיו וסטה אחר סיסמאות וסמלים חלוליותוכן ונעדרים משמעות, הפך עד מהרה ה'מגן דוד' לסמל מקודש ובר-ערך, כמאפיין מרכזי של האומה הישראלית. בהמשך, עם התגבשות חזון הקמת מדינה עצמאית, הציבו את הסמל כאובייקט המרכזי של דגל המדינה – שאף הוא עצמו אין בו מאומה מלבד סמליות רדודה חסרת תוכן.

לאמתו של דבר, עצם שימושו של המגן דוד כסמל יהודי לא החל אז. כבר לפני 300 שנה מוצאים את הסמל מתנוסס על דגל רשמי של קהילת פראג, דגל שהקיסר קארל ה-4 העניק להם כאות לחרות המוענקת להם, ובהמשך מוצאים אותו מתפשט בכל מדינות בואהיה ומורביה. מעניין לציין, שעל מצבת קבורתו של הגאון רבי דוד גאון תלמיד המהר"ל מפראג, מתנוסס סמל זה, וזאת כאות לשם ספרו 'מגן דוד'...

ההיסטוריונים קובעים את תאריך תחילת התפשטותו של הסמל לסביבות שנת תס"ז, ותולים זאת בהתרחשות שאירעה אז בווינה. היו שם שני רובעים מגורים סמוכים, יהודי ונוצרי, וסכסוכים חוזרים ונשנים העיבו על יחסי השכנות באופן קבוע. ביום מן הימים הוחלט להציב אבני גבול ולסמן את תחומי הנחלות של הרובע היהודי והרובע הנוצרי, וכסימן – הציבו

מגן דוד | צילום: גועם פנקין פלאש 90

מגן דוד על בית כנסת בת"א | צילום: יצחק הררי פלאש 90

המגן דוד הוא סמל יהודי המורכב מ-12 כותשים (שש בלבן ושש שחור) המסובים סביב נקודת המפגש. המגן דוד הוא סמל יהודי המורכב מ-12 כותשים (שש בלבן ושש שחור) המסובים סביב נקודת המפגש. המגן דוד הוא סמל יהודי המורכב מ-12 כותשים (שש בלבן ושש שחור) המסובים סביב נקודת המפגש.

הגה"ק רבי אברהם חיים הכהן מניקלשבורג כותב כי "מגן דוד" בנוי ע"פ ספריות עליונות

האם אכן הכוונה כפשוטו למגנו של דוד המלך בכבודו ובעצמו?

את התשובה המפורשת לחיוב מעניק הגה"ק רבי אברהם חיים הכהן מניקלשבורג, בעל הפירוש 'ארץ החיים' על תהלים, שחי ופעל לפני כ-250 שנה. בקאפיטל י"ח, על הפסוק שציטטנו לעיל 'מגן דוד' וקצו ישיעי משגב, כותב הוא דברים מופלאים וטמירים, ואין לנו אלא לצטטם כלשונו:

"מגניני - כי הגה חיה חילוק בין מגניני מלכי ישראל למלכי בית דוד, כי למלכי ישראל היה מגן של שלש קצוות, כזה (ציור משולש), ומלכות בית דוד היה מגן של ששה קצוות (ציור - וכאן מצוירת הצורה הידועה של המגן דוד), להורות שיש לו אחיזה במידת מלכות ומקבל שפע מן ששה קצוות, ודוד הוא השביעי. זהו שאמר 'מגניני'."

אכן, ה'מנחת אלעזר' תמה על מקורו, וכותב: "אם קבלה היא נקבל, ואם לדון יש תשובה, כי היא נפלאה בעינינו ואנחנו לא נדע שום מקור לזה בדברי חז"ל או במדרשים או בזהר הקדוש", אולם בהמשך דבריו מסיק: "ולאשר נראה היה אדם גדול וקדוש מחבר ארץ החיים וגברא רבא אמר מילתא, אין מדחין לגמרי, ומסתמא היה אצלו מקובל כזה".

הרי לנו אפוא מקורות ברורים ונהירים, הן על סגוליותו של הצורה, והן על היות מגנו של דוד המלך בנוי בצורה זו על פי סתרי הספירות העליונות!

אין לנו אלא לחתום בתחינה "את צמח דוד עקבך משה תצמיח, נקלנו תרום בישועתך", לא רק בצורות המגן כי אם במלכות עצמה במלוא יפעתה!

מגן דוד שהוא סגולה ומעולה שבחותמות לכל הפגעים. הגאון רבי יהונתן אייבשיץ ז"ל

הרבי תר אחר צורות המגן דוד המעטרות את מעילי ספרי התורה, והסיר אותו עד לבלוי הכר. כ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש מבאבוב ז"ל

דוד במלחמותיו | ציור מלכות וקסברגר

מופיעות הוראות מפורטות איך לשרטט את הצורה לא בקווים גרידא אלא מתוך שילובי אותיות של שמות הקודש כפי שנהג הרבי רבי יהונתן.

וביותר, כפי שמציין הר"י אייבשיץ, יש לדבר יסוד בספרי האר"י הקדוש, שם אף נאמר כי צורה זו היא "קמיע מנוסה לכל דבר". הדבר חוזר על עצמו בהרבה מספרי הקבלה, הן מדורות קודמים יותר כמו הספר 'שושן סודות' שנתחבר לפני כ-500 שנה, והן ב'שרשי השמות' להמקובל רבי משה זכות שקיבל את חכמת הקבלה מגורי האר"י ז"ל.

ואולם, עדיין יש לציין כי בכל ספרי קבלה אלו לא נקראת הצורה כלל ועיקר בכינוי הרווח 'מגן דוד'. יש בהם שאפילו מכנים אותה 'חותם שלמה' (ראה מסגרת). לדידם, אפוא, לא נודעת קשר בין הצורה לכלי מגנו של דוד המלך.

המקור הראשון, ככל הידוע לנו, המשרטט את 2 המשולשים הקבליים ומכנה אותם מפורשות בתואר 'מגן דוד', הוא ב'ספר הגבול' ספר זה, שאף הוא עוסק ברזי תורה, נתחבר לפני כ-800 שנה על ידי צאצא של רבי יהודה החסיד בעל 'ספר חסידים', והוא מקשר את משמעות הצורה לספירות עליונות שאין אתנו יודע עד מה, תוך השימוש במונח 'מגן דוד'.

ראשית, על עצם 'כשרותה' של הצורה - בלי לייחסה לדוד המלך, מצינו מקורות רבים מאד מקדושי ארץ. לא רק על כשרותה, כי אם גם על קדושתה. הבולט בהם הוא הגאון הקדוש רבי יהונתן אייבשיץ ז"ל, ששייך את הצורה לכתב קמיעות רבות לסגולה ולשמירה, ובהרבה מהם מופיע לא אחרי מאשר צורת המשולשים, כאשר הם משורטטים באמצעות אותיות המתחברות לשמות קודש.

ואכן נשתמרה עדותו של רבי יהונתן עצמו המתייחס לצורה זו, בתוך ספרו 'לוחות עדות' שנועד להדוף את ביקורת מתנגדיו שיצאו חוצץ נגד הקמיעות. בין הדברים הוא תומך יתדותיו במקורות קדומים מאד ומייחס את סגוליות הצורה לספרי קבלה מקדושי מעל: "מגן דוד שהוא סגולה ומעולה שבחותמות לכל הפגעים, כאשר תמצא בספר רזיאל, תולדות אדם, וביחוד ב'עץ חיים' להאר"י בשער היחודים".

הרי לנו אפוא סימוכין שאין מעליהם מאומה, הן מהספר הקדוש והנורא 'רזיאל המלאך' שכפי המקובל מסרו המלאך לאדם הראשון, ועצם הימצאות הספר בבית נודעת כשמירה מעולה, וכן מהספר הקדוש 'תולדות אדם' - הוא ספרו של רבי יואל בעל שם מזאמוטש העוסק בסתרי קבלה מעשית, שם אף